

KLEMENTSITS Péter

PhD-hallgató

PTE TTK Földtudományok Doktori Iskola, Geopolitikai Doktori Program, Pécs

PhD student

Doctoral School of Earth Sciences of the University of Pécs

peterklemensits@yahoo.com

**RODRIGO DUTERTE „FÜGGETLEN” KÜLPOLITIKÁJA –
AZ AMERIKAI-FILIPPÍNÓ SZÖVETSÉG GEOSTRATÉGIAI
KIHÍVÁSAI A 21. SZÁZADBAN**

*THE “INDEPENDENT” FOREIGN POLICY OF RODRIGO
DUTERTE – THE CHALLENGES OF THE US-FILIPINO
ALLIANCE IN THE 21TH CENTURY*

ABSTRACT

During the Cold War, the Philippines was an indispensable US ally, and this was still basically the case at the turn of the 21st century. However, the inauguration of President Rodrigo Duterte in June 2016 heralded great changes for the international position of the Philippines: a shift towards China and Russia occurred, followed by the emergence of a more balanced foreign policy. The partnership with the US has changed, too: during the Obama administration, the relationship between the two countries became cooler, although the foundations of the alliance were never contested. In the wake of Donald Trump’s assumption of office in January 2017, the alliance seems to have become as strong as before, and economic as well as security-military cooperation has continued.

The author’s aim is to analyze the Philippines’ position in the US-led world order from 1945 to the present, as well as the foundations of the United States–Philippines special relationship. After that the main components of Duterte’s “independent” foreign policy and the fundamental changes in the Philippines’ foreign relations are presented. The analysis focuses on the causes of the conflict at the end of Barack Obama’s presidency, followed by the improving partnership during the Trump era and the main geopolitical challenges the alliance has had to face. According to its conclusion the US–Philippines security cooperation will remain strong under Presidents Duterte and Trump due to strategic considerations, which indicate the military alliance is in the interests of both nations.

Kulcsszavak: Amerikai Egyesült Államok, Fülöp-szigetek, szövetség, geostratégia, Rodrigo Duterte, külpolitika

Keynotes: United States of America, Philippines, Alliance, geostrategy, Rodrigo Duterte, foreign policy

1. Bevezetés

Az Egyesült Államokat és a Fülöp-szigeteket egy speciális kapcsolat fűzi össze, amely a közös történelem, a szabadság és a demokrácia elvei iránti elköteleződés, a kiterjedt társadalmi-kulturális interakció mellett a szoros biztonsági, katonai és gazdasági együttműködésen alapszik. Ennek egyik leglátványosabb eleme a ma is érvényben lévő, 1951-es Kölcsonös Védelmi Egyezmény, amely megalapozta a két ország tartós stratégiai partnerségét, szövetségét. A kapcsolatok különleges jellegéhez az a tény is hozzájárul, hogy a Fülöp-szigetek a 20. század elején az USA gyarmatává vált, 1946-os függetlenségét pedig Washington akaratanak köszönheti. Mivel az Egyesült Államok korábbi katonai és gazdasági pozícióit nem kívánta feladni, a két ország szoros – némileg egyoldalú – kapcsolata a hidegháború során is fennmaradt. De a stratégiai kapcsolatokat tekintve, a 20–21. századfordulóján sem következett be lényegi változás: Manila számára továbbra is az USA jelenti a legfontosabb partnert, miközben Amerika még mindig az egyik legfőbb regionális szövetségének tekinti a délkelet-ázsiai szigetországot.

A szövetség az idők során sikeresen felelt meg a különböző geostratégiai kihívásoknak, a 21. században viszont Kína felemelkedése a korábbiaknál is nagyobb próbatétel elé állítja a két ország partnerségét. Rodrigo Duterte elnök 2016 júniusában történő megválasztása, majd az általa képviselt „független” külpolitika meghirdetése világosan illusztrálja ezt a folyamatot, hiszen filippínó oldalról a szövetség megreformálására komoly erőfeszítések történtek. Napjainkban pedig Donald Trump kormányzata is igyekszik új irányt mutatni az együttműködésnek, legalábbis az Obama korszakhoz képest. A tanulmány célja, hogy bemutassa az amerikai-filippínó szövetség alakulásának legfőbb jellemzőit, különös tekintettel a 2016 utáni időszakra, valamint mindazokat a geostratégiai kihívásokat, amelyek jelentős hatást gyakorolnak a partneri kapcsolatokra.

2. Az amerikai-filippínó szövetség alapjai

Miután, a Fülöp-szigetek 1946. július 4-én elnyerte a függetlenségét az Egyesült Államoktól, továbbra is Amerika szoros szövetségese és „partnere” maradt. Az 1951-es Kölcsönös Védelmi Egyezmény értelmében az Egyesült Államok biztosította az ország védelmét, az 1947-es Katonai Bázis Megállapodás pedig lehetővé tette az USA számára 23 katonai bázis, közöttük pl. a Subic Bay haditengerészeti támaszpont használatát is. Thaiföld mellett a Fülöp-szigetek volt a SEATO egyetlen délkelet-ázsiai tagja, a kommunizmus elleni küzdelem elkötelezett híve. Az ASEAN alapító tagjaként Manila ugyan a regionális integrációs törekvéseket is támogatta, de a hidegháború végéig politikai, katonai és gazdasági kapcsolatrendszerét egyértelműen az USA-tól való függés határozta meg.¹

1992-ben azonban a kongresszus a szuverén külpolitika kialakításának jelszavával elutasította az amerikai katonai jelenlét meghosszabbítását, ezzel együtt újabb a katonai bázisok használatáról szóló egyezmény megkötését, ez azonban a politikai és gazdasági kapcsolatokat csupán kis mértékben befolyásolta. A biztonsági együttműködést megkönnyítette, hogy 1998 februárjában az amerikai és a filippínó kormány aláírta a Vendégerők Megállapodást, amely megteremtette a jogi kereteit a közös hadgyakorlatokra az országba érkező amerikai katonai alakulatok ideiglenes állomásozásának.²

A manilai kormány Kína felemelkedését és a dél-kínai-tengeri expanzióját egyre inkább fenyegetésként értékelte,³ ezért a 2000-es évek elején a terrorizmus elleni globális háborúval párhuzamosan újra a szövetségi kapcsolatok megerősítésében vált érdekelté.⁴ A terrorizmus elleni globális küzdelem az amerikai-filippínó kapcsolatokat is alapjában érintette, hiszen megerősítette a két ország szövetségét és új dinamizmust vitt a bilaterális kapcsolatokba.⁵

A dél-kínai-tengeri konfliktust tekintve, az ASEAN országok közül Vietnam mellett a Fülöp-szigetek képviselte a leghatározottabb álláspontot Kínával szemben, kiélezve a viszonyt az ázsiai óriással, egyúttal hozzájárulva a szervezet megosztottságához a kérdésben.

Benigno Aquino elnöksége alatt 2010-től az ország cserébe a katonai és politikai támogatásért üdvözölte az amerikai „újraegyensúlyozás” koncepció meghirdetését, így annak Washington számára egyik legfontosabb pillére lett. Barack Obama kormánya már nyíltan támogatta a Fülöp-szigeteket a Dél-kínai-tengert érintő vitájában, 2011-ben pedig deklarálta, hogy a két ország régi szövetséges és „stratégiai partner”. 2014 áprilisában aztán a Megnövelt Védelmi Együttműködési Megállapodás

aláírásával tovább mélyült a partnerség, lehetővé téve rotációs alapon az amerikai haderő visszatérését.⁶

Aquino a dél-kínai-tengeri érdekeltségek védelmét a nemzet legfontosabb geostratégiai érdekei közé emelte, ennek érdekében Kínával is hajlandó volt kiélezni a viszonyt, amikor 2013-ban a hágai nemzetközi bíróság elé vitte az ügyet.⁷ Kihhasználva az ország gazdasági fejlődését, a Kínával fennálló politikai és gazdasági kapcsolatok megromlását elfogadhatónak vélte, helyette inkább az ASEAN partnerekre, az USA-ra és annak szövetségeseire, Japánra, valamint Dél-Koreára kívánt támaszkodni. Aquino külpolitikája a korábbiaknál is jobban elkötelezte magát az USA oldalán és a Kína bekerítését célzó törekvéseket is támogatta.⁸

3. Duterte elnök „független” külpolitikája és az USA–Fülöp-szigetek szövetség megreformálásának kísérlete

A 2016. június 30-án hivatalba lépett Rodrigo Duterte elnöknek köszönhetően a közelmúltban az amerikai-fülöp-szigeteki kapcsolatok jelentős változáson mentek keresztül, melynek hosszú távú következményei ma még nem láthatóak világosan.

Duterte, elődjével szemben teljesen új alapokra helyezte a Fülöp-szigetek kül- és védelempolitikai stratégiáját, melynek legszembetűnőbb aspektusa az Egyesült Államoktól való eltávolodás ezzel együtt a Kína, valamint az Oroszország felé történő nyitás. Az új elnök a kezdetektől egy „független” külpolitika követését tartotta szükségesnek, amelynek legfőbb elvei a szuverenitás, a szuverén egyenlőség, a be nem avatkozás és a viták békés eszközökkel való rendezése. A 2016. július 12-én a dél-kínai-tengeri vitában meghozott bírósági ítélet lényegében a Fülöp-szigeteknek kedvezett, miközben Kína álláspontját elutasította, Duterte mégis a kezdetektől a kompromisszumot kereste.⁹ 2016. októberi pekingi látogatása során megerősítette „független külpolitikájának” lényegi elemeit és az USA-val fennálló biztonsági, gazdasági kapcsolatok megőrzése mellett a Kínával való szoros gazdasági kooperáció mellett foglalt állást.

Duterte finoman szólva sem diplomatikus nyilatkozatai, melyeket a sajtó felnagyított még látványosabbá tették az USA-val való szembefordulását és a nézetkülönbségeket, egy kicsit háttérbe is szorítva a reálpolitikai megfontolásokat.

Mivel az Obama kormány a kezdetektől kritizálta a kábítószerellenes hadjáratát¹⁰ és az emberi jogok tiszteletére szólította fel, az elnök frusztrációjának hangot adva illetlen jelzőket használt, eredetileg a riporterre

értve, de a média tálatásának köszönhetően később az amerikai elnökre vonatkoztatva.¹¹ A két államfő viszonya a személyes találkozókon sem rendeződött, ehelyett a szeptemberi ASEAN csúcsértekezleten tovább romlott a helyzet. Duterte korábbi kijelentéseinek következtében az amerikaiak törölték a két államfő tervezett kétoldalú találkozóját, majd a Kelet-Ázsia csúcsértekezleten az ellentétek ismét kiéleződtek.¹²

A későbbiek során Duterte folytatta az Amerika ellenes megnyilvánulásait, melynek során újra a „független” külpolitikája mellett érvelt, távozásra szólította fel az amerikai haderőt Mindanaóról, ugyanakkor jelezvén, hogy az érvényben lévő védelmi megállapodásokat nem szándékozik felmondani.¹³ Azt is kifogásolta, hogy az USA kioktatja őt az emberi jogok kérdésében, ezért új szövetségesekre van szüksége, mint Kína és Oroszország, főleg hogy Washington még megfelelő haditechnikát sem hajlandó adni számára. A közös amerikai-filippínó őrzáratok végét is megígérte a Dél-kínai-tengeren, csakúgy, mint az éves rendszerességgel megtartott közös filippínó-amerikai Balikatan elnevezésű hadgyakorlatok befejezését.¹⁴

2016 októberében, Pekingi látogatása során már az USA-tól való elválásról beszélt, amit a későbbiek során úgy magyarázott, hogy nem a diplomáciai, védelmi és gazdasági kapcsolatok felszámolására gondolt, csupán egy független külpolitikai irányváltásra. Valójában a Barack Obama által meghirdetett „újraegyensúlyozás” koncepciónak nem akart a részese lenni és folytatni az ellenségeskedést Kínával – mivel az a házája számára korántsem kifizetődő – inkább a kölcsönös együttműködésre fektette a hangsúlyt az USA-val és másokkal egyaránt. A korábbi elnökhöz Gloria Macapagal-Arroyo-hoz hasonlóan Duterte is egyaránt jó viszonyt próbál kialakítani a két rivális nagyhatalommal szemben, viszont elődjével ellentétben –legalábbis a retorika szintjén – ő volt az első, aki konkrét lépéseket is tett az USA-tól való eltávolodás érdekében.¹⁵ Duterte az amerikai befektetésekről sem szeretne lemondani, de mivel azok az infrastrukturális fejlesztéseket eddig sem tudták biztosítani, egyértelmű hogy új partnerekre van szükség.¹⁶ Annak ellenére, hogy az Obama-Duterte korszakban a két ország viszonya látszólag gyorsan mélypontra jutott, és a jövőbeli együttműködés sorsa is megkérdőjeleződött, valójában filippínó oldalról semmilyen egyezmény, felmondása nem merült fel, a több évtizedes szövetség felbontására sem történtek konkrét lépések.¹⁷ A bilaterális kapcsolatok megreformálását azonban nem lehetett tovább halasztani, erre viszont már csak az új amerikai elnök beiktatása után nyílt lehetőség.

4. Donald Trump hivatalba lépése és a kapcsolatok új dinamikája

A filippínó politikai vezetés nagy reményeket fűzött Donald Trump elnökségéhez, hiszen az új amerikai államfő 2017. január 20-át követő beiktatása után külpolitikájában látványosan szakított a demokrata kormányzat által képviselt célokkal és értékekkel. Hamar kiderült, hogy Trump számára az emberi jogok kérdése nem jelent prioritást a filippínó politikai vezetéssel való tárgyalásai során. Trump nem tagadta, hogy támogatja a filippínó elnök kábítószerellenes hadjáratát, nem is beszélve más bel- és külpolitikai intézkedéseiről. A 2017 április végén folytatott telefonbeszélgetésük alkalmával az USA elnöke gratulált Dutertének a drogellenes hadjárat eredményességéért, egyúttal meghívta őt egy washingtoni látogatásra.¹⁸ Jelzésértékű, hogy az amerikai elnök már ekkor megerősítette tervezett novemberi részvételét a Manilában megrendezésre kerülő Kelet-Ázsia csúcscrétekezleten. Mivel a Trump kabinet – Obamához hasonlóan – hamar felismerte a filippínó-amerikai kapcsolatok stratégiai jelentőségét, ezért mindent megtett a feszültségek oldása és a harmonikus együttműködés helyreállítása érdekében.

Trump Ázsia politikája azonban lassan formálódott és ezalatt számos változáson ment keresztül. Az nem volt kétséges, hogy az elnök alapvetően az USA belpolitikai problémáinak megoldását tekinti fő céljának és a külpolitikáját is ennek rendeli alá, de hogy a nagyhatalmakkal (Kína, India, Japán) szemben pontosan milyen stratégiát igyekszik követni, ez pedig hogyan befolyásolja majd a Manilával fenntartott partnerséget, az sokáig kérdéses maradt.

Trump 2017 novemberi ázsiai körútjának egyik meghatározó epizódját jelentette a filippínó elnökkel való találkozása és a bilaterális kapcsolatok megújításának lehetősége. A Vietnamban megrendezett APEC csúcscrétekezletet követően Trump elnök november 12-én érkezett a Fülöp-szigetekre, ahol sor került a filippínó államfővel esedékes első hivatalos találkozására.

A források ellentmondóak azzal kapcsolatban, hogy a két elnök manilai tárgyalásai során mennyi szó esett az emberi jogokról, viszont az egyértelmű, hogy Trump és Duterte egyaránt hibásnak tartotta az Obama adminisztrációt a kapcsolatok megromlásában. A tárgyalások végkimenetele arra utal, hogy a két ország kapcsolatát sikerült helyreállítani, a kompromisszum alapja pedig, hogy Duterte szünetelteti az USA ellenes kirohanásait, cserébe Trump sem erőlteti az emberi jogok problémáját. A két államfő jó viszonya sokat nyom a latba, ugyanakkor valószínűsíthető, hogy a két ország szoros politikai kapcsolata, amely Duterte előtt jellemezte viszonyukat a közeljövőben nem tér vissza.¹⁹ Trump teljes

mértékben tisztában van a Fülöp-szigetek stratégiai jelentőségével, ezt bizonyítja, hogy a szigetországot katonai szempontból „a legfontosabb ingatlanrésznek” minősítette, egyúttal úgy fogalmazott, hogy elsősorban a bilaterális kereskedelem helyzetéről tárgyalt Dutertével.²⁰

Nyilvánvaló, hogy a két államfő a korábbiaknál pragmatikusabb külpolitikai megközelítést képvisel, melynek fontos eleme a gazdasági előnyök megszerzése, az adott ország saját érdekeinek érvényesítése, összekapcsolva a regionális biztonságpolitikai célokkal.²¹

A decemberben nyilvánosságra hozott új amerikai nemzetbiztonsági stratégia megerősítette Trump elkötelezettségét a bilaterális kapcsolatok szorosabbá fűzése mellett, miközben – Kínával szemben – kiállt a szabad hajózás és átrepülés elveinek tiszteletben tartása mellett. A dokumentum az egyes délkelet-ázsiai országok szuverenitásának védelmére is ígéretet tett a kínai befolyás növekedésével szemben.²²

Duterte elnöksége alatt a Fülöp-szigetek gazdasági értelemben a Kínával való minél szorosabb kooperációt szeretné megvalósítani, biztonsági értelemben pedig Oroszországra is számít, miközben Japánt egyfajta ellensúlyként szeretné felhasználni mindkettővel szemben. Mindezek ellenére biztonságpolitikai szempontból továbbra is az amerikai-filippínó szövetségnek van alapvető jelentősége, hiszen az ország védelmére az USA vállal garanciát.²³

A két ország partnerségének meghatározó részét alkotja a védelmi együttműködés, amely továbbra is zökkenőmentes, ezt a hadgyakorlatok, a fegyverszállítmányok és a terrorizmus ellenes kooperáció eredményessége is bizonyítja. A 2017 márciusában elfogadott filippínó Nemzetbiztonsági Politika 2017–2022-re című dokumentum nem vonja kétségbe az USA stabilizáló szerepét a régióban, miközben a dél-kínai-tengeri konfliktust tartja a legfőbb biztonsági veszélyforrásnak az ország szuverenitására nézve. A haderő modernizációjának folytatását is szükségesnek mondja ki, melynek során az USA – mint az egyetlen szövetséges – segítségét is igénybe kell venni.²⁴ Bizonyos hadgyakorlatokat töröltek, viszont újakat is indítottak, júliusban pedig a közös zulu-tengeri őrjáratok is megkezdődtek.²⁵ A filippínó hadsereg – Duterte retorikája ellenére – Amerika iránti elköteleződéséhez nem fér kétség, így a kétoldalú katonai kapcsolatokat a politika kevésbé befolyásolta.²⁶ A 2000-es évek elején a Fülöp-szigetekre érkező amerikai különleges erők ma is támogatják a filippínó biztonsági alakulatokat, csakúgy, mint az Egyesített Amerikai Katonai Segítségnyújtási Csoport, amely folyamatosan szállítja a katonai felszerelést és fegyvereket, amint az a Marawi krízis²⁷ során is történt.

2018 végén az USA részéről a Balangiga harangok visszaadása – melyeket még a 20. század elején hadizsákmányként vitt magával az ame-

rikai haderő – politikai és katonai téren egyaránt pozitív következményekkel járt, hiszen a filippínó kormány többek között a katonai beszerzések területén is az USA ajánlatát fogadta el, melynek értelmében 16 Black Hawk támadó helikopter megvásárlásáról állapodtak meg a felek.²⁸

A Pentagon által kiadott 2018-as National Defense Strategy kihangsúlyozta a szövetségek és partnerségek megerősítésének szükségét az Indo-Csendes-óceáni régióban, ez fokozottan igaz a Fülöp-szigetekre is.²⁹ Ugyanakkor a Duterte kormányzat az év végén kezdeményezte az 1951-es Mutual Defense Treaty felülvizsgálatát, és elsősorban a dél-kínai-tengeri szigetekkel kapcsolatos követelések tekintetében várta el egyértelmű álláspont kifejezését az amerikaiaktól. 2019 márciusában végül Mike Pompeo amerikai külügyminiszter manilai útja során nyilvánosan megerősítette az 1951-es egyezményt és garanciát vállalt a filippínó érdekeltségek védelmére.³⁰ Természetesen a szövetség alapjának számító szerződés átértékelése, adott esetben módosítása nem került le a napirendről, de ennek megvalósítása a belpolitikai és stratégiai kockázatok fényében Duterte és Trump elnökök jelenlegi ciklusa alatt már nem tűnik kivitelezhetőnek.

5. A Kína jelentette kihívás: a Fülöp-szigetek külpolitika fordulata és a geopolitikai kockázatok

Washington és Manila kapcsolatára rányomta bélyegét a Duterte kormány Kína felé történő nyitása, melynek következtében a Fülöp-szigetek Peking iránti gazdasági elköteleződése komoly geopolitikai kockázatot rejt magában.

Duterte első hivatalos kínai útjára 2016. október 18-21. között került sor, melynek során Xi Jinping kínai elnökkel és Li Keqiang miniszterelnökkel is tárgyalt és számos konkrét, politikai és gazdasági jellegű megállapodás is született. Duterte azzal, hogy beleegyezett a dél-kínai-tengeri viták kétoldalú tárgyalásokon való rendezésébe és a természeti források közös hasznosításába, annyit sikerült elérnie, hogy Peking 2012 óta először újra a Scarborough homokpad közelébe engedte a filippínó halászokat.³¹ Közös partiőrség bizottság felállításáról is megegyeztek a felek, továbbá Duterte ekkor jelentette be az amerikaiakkal való közös őrzőjáratok végét a Dél-kínai-tengeren.

Nem véletlen, hogy az elnököt pekingi útjára több mint 400 filippínó üzletember kísérte el: a gazdasági kapcsolatok javítása prioritást élvezett. Összesen 21 különböző megállapodást írtak alá a felek 24 Mrd dollár ér-

téekben, melyek közül 15 Mrd dollár kínai befektetést jelent, ehhez kapcsolódik egy 9 Mrd dolláros hitelkeret. A Fülöp-szigetek Kína 21. százi Tengeri Selyemút projektjéből sem szeretne kimaradni, ezért a beruházások nagy része infrastrukturális fejlesztésekhez köthető.³²

A filippínó gazdaság számára az elmérgesedett viszony Kínával számos kellemetlenséget okozott. A befektetők távolmaradása mellett, 2016 nyarán Kína a banánimportot is betiltotta a Fülöp-szigetektől (az ország Ecuador mögött második a világ banántermelésében),³³ a hágai ítéletet követően pedig már a turisták is elmaradtak. Egyértelmű, hogy Duterte nyitása a politikai célok mellett új alapokra helyezte a kínai-filippínó gazdasági kapcsolatokat is.

A kínai felmenőkkel rendelkező filippínó gazdasági elit az elnök leg-hűségesebb támogatója ennek a folyamatnak, hiszen ők óriási üzletre és nyereségre számíthatnak. Lucio Tan a Fülöp-szigetek egyik leggazdagabb embere, Duterte legfőbb támogatója már korábban is a Kínával való minél szorosabb együttműködés mellett foglalt állást. Összességében a közel 30 milliósra becsült kínai származású filippínók többsége gazdasági értelemben nagy lehetőségeket lát a Kína felé történő nyitásban, egyesek a politikai kapcsolatok megerősítését is favorizálják, noha az USA-val sem szeretnék megszakítani gyümölcsöző együttműködésüket.³⁴

Duterte politikájának azonban komoly geopolitikai kockázatai is vannak, amelyek az USA érdekeit is negatívan befolyásolhatják a jövőben. Xi Jinping 2018 novemberi manilai látogatása során többek között egy az olaj- és gázlelőhelyek közös feltárását célzó egyetértési megállapodást is aláírtak a felek, amely egyértelműen Kína számára előnyös hiszen hosszú távon veszélyezteti a filippínó stratégiai érdekeket.³⁵ Duterte alapvetően a nézeteltérések jegelésére törekszik, ugyanakkor a kínai infrastrukturális fejlesztések érdekében rákényszerül a kompromisszumra, csökkentve saját politikai mozgásterét.

Más szemszögből nézve a Duterte adminisztráció fordulata az országnak az Egyesült Államokhoz fűződő viszonyára pozitív hatást is gyakorolt, hiszen Donald Trump politikája bizonyítja, hogy Kínával szemben az USA a korábbi pozíciói fenntartására törekszik, ennek érdekében pedig akár gazdasági engedményekre is hajlandó, vagyis hosszú távon a két nagyhatalom rivalizálásából a Fülöp-szigetek profitálhat.

Konklúzió

Rodrigo Duterte elnök stratégiai fordulata, majd az általa képviselt „független” külpolitika megváltoztatta az amerikai-filippínó kapcsolatokat alapvető dinamikáját, melynek következtében 2016 végére a két ország szövetségének a jövője is kétségessé vált. Valójában csupán egy hullámvölgy következett be a bilaterális kapcsolatokban, de mivel a jó viszony helyreállítására mindkét fél részéről megvolt a szándék, ezért korántsem meglepő, hogy az új amerikai elnök, Donald Trump beiktatása után egy kedvező fordulat állt be a szövetség életében. 2017 végére a kapcsolatok helyreállítása megtörtént – ebben a két államfő kölcsönös szimpátiája is nagy szerepet játszott – hiszen a geopolitikai érdekek mindkét nemzetet a kölcsönös együttműködés megerősítésére készítették. Duterte elnöknek továbbra is szüksége van az amerikai haderő segítségére, részben a Kínával szembeni ellensúly fenntartása, de különösen a terrorizmus és a természeti katasztrófák elhárítása érdekében, miközben Trump az USA regionális pozíciójának megőrzése végett, a Kínával folytatott geostratégiai küzdelemben nem nélkülözheti a szigetország támogatását.

Duterte hivatalba lépése a kétoldalú kapcsolatok szempontjából ugyan cezúrának tekinthető, mégis Trump beiktatását követően nyert bizonyosságot, hogy lényegében a bilaterális kapcsolatok újrakalibrálása ugyan szükséges, de a kölcsönös stratégiai érdekek miatt az amerikai-filippínó szövetség felbomlásától nem kell tartani. Ugyanakkor a szövetség Kína regionális befolyásának erősödése miatt komoly kihívásokkal találja magát szemben, amelyek látszólag Duterte hatalomra kerüléséhez köthetők, mindazonáltal hosszú távon is behatárolhatják a kétoldalú együttműködés lehetőségeit.

Összességében az a speciális kapcsolat, amely a két ország szövetségét jellemzi, hosszú távon is szilárdnak tűnik, hiszen a védelmi együttműködés továbbra is biztos alapokon nyugszik, miközben a politikai kapcsolatok területén sem várható drasztikus változás, legalábbis nem a Duterte-Trump korszakban.

JEGYZETEK/NOTES

1. Klemensits Péter (2017): Defense Reform and Military Modernization in the Philippines in the Perspective of the South China Sea Conflict. In: Kaminski, Tomasz (ed.): Overcoming Controversies in East Asia. Lodz University Press, Lodz. 88–89. p.
2. A szerződés csupán az amerikai erők ideiglenes állomásoztatásáról rendelkezik, állandó bázisok létesítésére nem ad felhatalmazást.

3. Miután 1995 februárjában Kína elfoglalta a vitatott hovatartozású Spratley-szigetekhez tartozó Mischief Reef-et (korallzátony), majd a hadihajók küldését követően pedig helikopter leszálló helyek építésébe kezdett, az amerikai és a filippínó stratégiai gondolkodásban megjelent az erőszakos és expanzív politikát folytató regionális hegemoniára törő Kína képe. De Castro, Renato Cruz (2014): *Philippine Strategic Culture: Continuity in the Face of Changing Regional Dynamics*. *Contemporary Security Policy*, Vol. 35, 2014/2, 249–269. p. 257. p.
4. 2003-ban George Bush elnöksége az országot az egyik legfőbb szövetségeseinek minősítette (mint nem NATO tagállam).
5. A filippínó haderőfejlesztés számára különösen nagy lökést adott az amerikaiak támogatása.
6. A Megnövelt Védelmi Együttműködési Megállapodás valójában nem is tekinthető egy új egyezménynek, csupán az 1951-es szerződés kiegészítésének, amely lehetővé teszi az amerikai csapatok számára, hogy rotációs alapon „a Fülöp-szigetek meghívására” egyes katonai létesítményeket használatba vegyenek, azzal a céllal, hogy elősegítsék az AFP modernizálását. A megállapodás alapvetően 10 évre szól, de ezután is automatikusan érvényben marad, ha bármelyik fél nem kezdeményezi a felbontását.
7. A per háttéréről részletesebben: Eszterhai, Viktor–Klemensits, Péter (2016): A dél-kínai-tengeri szigetek ügyében hozott hágai ítélet geopolitikai következményei. *PAGEO Policy Brief I*. 2016. július 25. http://www.geopolitika.hu/wp-content/uploads/2016/08/Policy-Brief-01-D%C3%A9l-k%C3%ADnai-tenger_final_public-6.pdf; utolsó letöltés: 2019. január 23.
8. Loewen, Howard (2018): *Foreign Relations between the Philippines and the United States*. In: Thompson M. R.–Batalla, V. C. (Eds.). *Routledge Handbook of the Contemporary Philippines*. Routledge, New York, 2018. 169–170. p.
9. Ramos, Fidel. (2016): “Breaking the Ice in the South China Sea.” *Project Syndicate*, October 11, 2016. <https://www.project-syndicate.org/commentary/improving-china-philippines-relationship-by-fidel-v--ramos-2016-10?barrier=accessreg> utolsó letöltés: 2019. február 13.
10. Habár pontos adatok nem ismertek, a jelenleg is folytatódó drogellenes hadjárat során a Human Rights Watch 2018-as jelentése szerint az áldozatok száma már meghaladja a 12 000 főt. „Philippines: Duterte’s ‘Drug War’ Claims 12,000 + Lives.” (2018): Human Rights Watch, January 18, 2018 <https://www.hrw.org/news/2018/01/18/philippines-dutertes-drug-war-claims-12000-lives> utolsó letöltés 2019. január 24.
11. Az esemény háttéréről részletesebben lásd: Miller, Jonathan (2018): *Duterte Harry: Fire and Fury in the Philippines*. Scribe, Melbourne-London. 144–150. p.
12. A filippínó vezető – aki korábban fejfájásra hivatkozva hagyta ki az ASEAN-USA Summit megbeszéléseit – félretéve megírt beszédét, az emberi jogok eltérő megítéléséről kezdett beszélni, fényképeket mutogatva az amerikai katonák által a filippínó muszlimok ellen a 20. század elején elkövetett gyilkosságokról. Mogato, Manuel (2016): „Duterte ‘shocks’ summit

- meeting with tirade vs US.” ABS CBN News, September 08, 2016 URL: <http://news.abs-cbn.com/news/09/08/16/duterte-shocks-summit-meeting-with-tirade-vs-us>; utolsó letöltés: 2017. augusztus 13.
13. Poling, Gregory (2016): „The US-Philippine alliance is stronger than you think.” PacNet, Number 80, Pacific Forum CSIS, October 31, 2016: <http://www.css.ethz.ch/content/dam/ethz/special-interest/gess/cis/center-for-securities-studies/resources/docs/PacificForum-The%20US-Philippine%20Alliance%20is%20Stronger%20than%20You%20Think.pdf>; utolsó letöltés: 2017. október 13.
 14. Utóbbi esetében, mint kiderült ezt ő sem gondolta komolyan.
 15. De Castro, Renato Cruz (2016): The Duterte Administration’s Foreign Policy: Unravelling the Aquino Administration’s Balancing Agenda on an Emergent China. *Journal of Current Southeast Asian Affairs*, Vol. 35. No. 3, 139–159. p.
 16. Azzal Duterte is tisztában van, hogy jelenleg az USA a Fülöp-szigetek harmadik legnagyobb kereskedelmi partnere Japán és Kína után, valamint a második számú befektető és a legfőbb fejlesztési támogatás folyósító. Duterte infrastrukturális fejlesztésekkel kapcsolatos politikájával kapcsolatban lásd: De Castro, Renato Cruz (2018): How Indo-Pacific Geopolitics Affects Foreign Policy: The Case of the Philippines, 2010–2017. In. *Rising Powers Quarterly*, Vol. 3. No. 2, 145–148. p.
 17. Poling (2016).
 18. Az amerikai kongresszus egyes tagjainak emberjogi kérdésekben megfogalmazott kritikája miatt Duterte később kizárta annak lehetőségét, hogy az Egyesült Államokba utazzon.
 19. Petty, Martin (2017): „U. S., Philippines ties back on track as Trump, Duterte make up and bond.” Reuters, November 14, 2017. <https://www.reuters.com/article/us-trump-asia-philippines/u-s-philippines-ties-back-on-track-as-trump-duterte-make-up-and-bond-idUSKBN1DE16K>; utolsó letöltés 2019. január 17.
 20. Viray, Patricia Lourdes (2017): “Trump calls Philippines a ‘strategic’ piece of real estate.” *The Philippine Star*, November 15, 2017. <http://www.philstar.com/headlines/2017/11/15/1759139/trump-calls-philippines-strategic-piece-real-estate>, 2019 január 25. utolsó letöltés: 2019. január 12. Trump felismerte, hogy az USA délkelet-ázsiai előretolt katonai jelenlétének a Fülöp-szigetek az egyetlen lehetséges helyszíne, ráadásul Duterte elnökre a térség komplex biztonsági kihívásainak kezelése (pl. Észak-Korea esete) során is szüksége van.
 21. Vicedo, Cristian Oller (2017a). “Philippines – U.S. Alliance under the Duterte and Trump Administrations: State and System-Level Foreign Policy Considerations.” NDCP Executive Policy Brief, 29 December 2017, National Defense College of the Philippines 2. p.; http://www.ndcp.edu.ph/wp-content/uploads/publications/EPB_Vicedo_Philippine-U.S.%20Security%20Relations.pdf utolsó letöltés: 2018. január 10.
 22. “National Security Strategy of the United States of America” 2017. President of the United States of America, The White House, December 2017.

46. p. <https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2017/12/NSS-Final-12-18-2017-0905.pdf>; utolsó letöltés: 2019. január 10.
23. Vicedo (2017a): 4. p.
24. Galang, Mico A. (2017): “The New Philippine National Security Policy and the Asia-Pacific.” *The Diplomat*, June 1, 2017. <https://thediplomat.com/2017/06/the-new-philippine-national-security-policy-and-the-asia-pacific/>; utolsó letöltés: 2018. december 13.
25. A PHIBLEX és a Balikatan mellett a 2017 őszén elindult Viharos szél és KAMANDAG hadgyakorlatok elsősorban a terrorellenes felkészültség fokozására koncentráltak.
26. A filippínó haderő politikai szerepéről és az USA-hoz fűződő kapcsolatairól részletesebben lásd: De Castro, Renato Cruz (2017): *Developing a Credible Defense Posture for the Philippines: From the Aquino to the Duterte Administrations*. In: *Asian Politics and Policy*, Vol. 9. No 4. 541–563. p.
27. 2017 májusában az Iszlám Állammal szövetséges Maute és Abu Sayyaf dzsihadista csoportok elfoglalták Marawi városát, a kormányerők pedig csupán elhúzódó hadműveletek árán októberben tudták felszabadítani a helységet és legyőzni a gerillákat.
28. Amador, Julio S. (2018): „The Balangiga bells and the Philippines-US alliance.” *Asia Pacific Pathways to Progress Foundation Inc. Commentaries*, 20 December 2018. <https://appfi.ph/resources/commentaries/2500-the-balangiga-bells-and-the-philippines-us-alliance>; utolsó letöltés: 2019. január 13.
29. “Summary of the 2018 National Defense Strategy of the United States of America.” Department of Defense, 2018. <https://dod.defense.gov/Portals/1/Documents/pubs/2018-National-Defense-Strategy-Summary.pdf> (2019. január 13).
30. Panda, Ankit (2019): *In Philippines, Pompeo Offers Major Alliance Assurance on South China Sea*. In: *The Diplomat*, March 04, 2019. <https://thediplomat.com/2019/03/in-philippines-pompeo-offers-major-alliance-assurance-on-south-china-sea/>; utolsó letöltés: 2019. március 13. Mivel az 1951-es Kölcsönös Védelmi Egyezmény az országot ért támadás esetén nem ír elő automatikus válaszlépést az USA részéről, csak konzultációt, a filippínó politikusok kételkedtek az amerikai katonai segítségnyújtásban, ha kitörne a háború. Az amerikai hivatalos közlemények folyamatos szűkszavúsága tovább fokozta a bizonytalanságot, hiszen a fentiekben ismertetett ambivalens szituációt nem oldották fel.
31. A nemzetközi bíróság ítélete ezzel kapcsolatban elmarasztalta Kínát, de ennek a gyakorlatban semmilyen következménye nem lett. A két elnök novemberi APEC csúcson folytatott megbeszélése során a kínaiak végül elismerték a filippínók halászati jogát és támogatást is ígértek a számukra.
32. 2017. január 23-án Carlos Dominguez filippínó pénzügyminiszter pekingi látogatásán 3,7 Mrd. dollár értékben, 30 közös projekt elindításáról született megegyezés a két ország között. 2017 májusában Duterte elnök ismét személyesen utazott Pekingbe, hogy részt vegyen az Övezet és út fórumon,

- a tárgyalások során végül számos gazdasági és energetikai megállapodás került aláírásra, miközben a filippínó elnök a kínai befektetéseknek a szigetország fejlődésére gyakorolt pozitív hatásait bizonygatta. Novemberben Manilában Duterte elnök hivatalos látogatáson fogadta Li Keqiang kínai miniszterelnököt, ennek során a felek 14 különböző megállapodást írtak alá, melyek a kereskedelmi, pénzügyi, infrastrukturális és védelmi együttműködésre terjednek ki. A tárgyalások során Kína 7,2 Mrd dollár értékben ajánlott fel kölcsönöket a filippínó infrastrukturális beruházások finanszírozására. 2018 áprilisában, Duterte hongkongi útja alkalmával közel 9,8 Mrd dollár összértékű beruházásokról született megállapodás. Xi Jinping novemberi fülöp-szigeteki látogatása alkalmával 29 szerződést írtak alá a felek, amelyek a gazdasági, védelmi, igazságügyi és kulturális területre egyaránt kiterjednek.
33. A tilalom bevezetésére azután került sor, hogy a kínai hatóságok a filippínó banánzállítmányokban a megengedettnél magasabb szintű mérgező anyag jelenlétét mutatták ki.
 34. Dancel, Raul (2017): “What Duterte’s pivot to China means for Filipinos.” *The Straits Times Asia Report*, Feb–March 2017 26–28. p. http://www.straitstimes.com/sites/default/files/attachments/2017/02/21/asia_report_feb_2017_lowres.pdf; utolsó letöltés: 2019. január 13.
 35. RANADA, Pia (2018): LIST: Deals signed during Xi Jinping’s trip to Philippines. In: *Rappler*, November 20, 2018 <https://www.rappler.com/nation/217156-deals-signed-during-xi-jinping-visit-philippines>; utolsó letöltés: 2019. január 03.

FELHASZNÁLT IRODALOM/REFERENCES

- Amador, Julio S. (2018): „The Balangiga bells and the Philippines-US alliance.” *Asia Pacific Pathways to Progress Foundation Inc. Commentaries*, 20 December 2018. <https://appfi.ph/resources/commentaries/2500-the-balangiga-bells-and-the-philippines-us-alliance>; utolsó letöltés: 2019. január 13.
- Dancel, Raul (2017): “What Duterte’s pivot to China means for Filipinos.” *The Straits Times Asia Report*, Feb–March 2017. 26–28. p. http://www.straitstimes.com/sites/default/files/attachments/2017/02/21/asia_report_feb_2017_lowres.pdf; utolsó letöltés: 2019. január 13.
- De Castro, Renato Cruz (2017): *Developing a Credible Defense Posture for the Philippines: From the Aquino to the Duterte Administrations*. In: *Asian Politics and Policy*, Vol. 9. No 4. 541–563. p.
- De Castro, Renato Cruz (2018): *How Indo-Pacific Geopolitics Affects Foreign Policy: The Case of the Philippines, 2010–2017*. In: *Rising Powers Quarterly*, Vol. 3. No. 2, 145–148. p.
- De Castro, Renato Cruz (2014): *Philippine Strategic Culture: Continuity in the Face of Changing Regional Dynamics*. *Contemporary Security Policy*, Vol. 35, 2014/2, 249–269. p. 257. p.

- De Castro, Renato Cruz (2016): The Duterte Administration's Foreign Policy: Unravelling the Aquino Administration's Balancing Agenda on an Emergent China. *Journal of Current Southeast Asian Affairs*, Vol. 35. No. 3, 139–159. p.
- Eszterhai, Viktor–Klemensits, Péter (2016): A dél-kínai-tengeri szigetek ügyében hozott hágai ítélet geopolitikai következményei. *PAGEO Policy Brief I.* 2016. július 25. http://www.geopolitika.hu/wp-content/uploads/2016/08/Policy-Brief-01-D%C3%A9l-k%C3%ADnai-tenger_final_public-6.pdf; utolsó letöltés: 2019. január 23.
- Galang, Mico A. (2017): “The New Philippine National Security Policy and the Asia-Pacific.” *The Diplomat*, June 1, 2017. <https://thediplomat.com/2017/06/the-new-philippine-national-security-policy-and-the-asia-pacific/>; utolsó letöltés: 2018. december 13.
- Klemensits Péter (2017): Defense Reform and Military Modernization in the Philippines in the Perspective of the South China Sea Conflict. In: Kaminiski, Tomasz (ed.): *Overcoming Controversies in East Asia*. Lodz University Press, Lodz. 88–89. p.
- Loewen, Howard (2018): Foreign Relations between the Philippines and the United States. In: Thompson M. R.–Batalla, V. C. (Eds.). *Routledge Handbook of the Contemporary Philippines*. Routledge, New York, 2018. 169–170. p.
- Miller, Jonathan (2018): Duterte Harry: Fire and Fury in the Philippines. *Scribe*, Melbourne–London. 144–150. p.
- Mogato, Manuel (2016): “Duterte ‘shocks’ summit meeting with tirade vs US.” *ABS CBN News*, September 08, 2016. URL: <http://news.abs-cbn.com/news/09/08/16/duterte-shocks-summit-meeting-with-tirade-vs-us>; utolsó letöltés: 2017. augusztus 13.
- “National Security Strategy of the United States of America” 2017. President of the United States of America, The White House, December 2017. 46. p. <https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2017/12/NSS-Final-12-18-2017-0905.pdf>; utolsó letöltés: 2019. január 10.
- Panda, Ankit (2019): In Philippines, Pompeo Offers Major Alliance Assurance on South China Sea. In: *The Diplomat*, March 04, 2019. <https://thediplomat.com/2019/03/in-philippines-pompeo-offers-major-alliance-assurance-on-south-china-sea/>; utolsó letöltés: 2019. március 13.
- Petty, Martin (2017): “U. S., Philippines ties back on track as Trump, Duterte make up and bond.” *Reuters*, November 14, 2017. <https://www.reuters.com/article/us-trump-asia-philippines/u-s-philippines-ties-back-on-track-as-trump-duterte-make-up-and-bond-idUSKBN1DE16K>; utolsó letöltés 2019. január 17.
- “Philippines: Duterte’s ‘Drug War’ Claims 12,000 + Lives.” (2018): *Human Rights Watch*, January 18, 2018. <https://www.hrw.org/news/2018/01/18/philippines-dutertes-drug-war-claims-12000-lives>; utolsó letöltés 2019. január 24.
- Poling, Gregory (2016): “The US-Philippine alliance is stronger than you think.” *PacNet*, Number 80, Pacific Forum CSIS, October 31, 2016.:

- <http://www.css.ethz.ch/content/dam/ethz/special-interest/gess/cis/center-for-securities-studies/resources/docs/PacificForum-The%20US-Philippine%20Alliance%20is%20Stronger%20than%20You%20Think.pdf>; utolsó letöltés: 2017. október 13.
- Ramos, Fidel (2016): “Breaking the Ice in the South China Sea.” Project Syndicate, October 11, 2016. <https://www.project-syndicate.org/commentary/improving-china-philippines-relationship-by-fidel-v--ramos-2016-10?barrier=accessreg>; utolsó letöltés: 2019. február 13.
- Ranada, Pia (2018): LIST: Deals signed during Xi Jinping’s trip to Philippines. In: Rappler, November 20, 2018. <https://www.rappler.com/nation/217156-deals-signed-during-xi-jinping-visit-philippines>; utolsó letöltés: 2019. január 03.
- “Summary of the 2018 National Defense Strategy of the United States of America.” Department of Defense, 2018. <https://dod.defense.gov/Portals/1/Documents/pubs/2018-National-Defense-Strategy-Summary.pdf> (2019. január 13).
- Vicedo, Cristian Oller (2017a). “Philippines – U. S. Alliance under the Duterte and Trump Administrations: State and System-Level Foreign Policy Considerations.” NDCP Executive Policy Brief, 29. December 2017, National Defense College of the Philippines 2. p. http://www.ndcp.edu.ph/wp-content/uploads/publications/EPB_Vicedo_Philippine-U.S.%20Security%20Relations.pdf; utolsó letöltés: 2018. január 10.
- Viray, Patricia Lourdes (2017): “Trump calls Philippines a ‘strategic’ piece of real estate.” The Philippine Star, November 15, 2017. <http://www.philstar.com/headlines/2017/11/15/1759139/trump-calls-philippines-strategic-pieee-real-estate> 2019. január 25.; utolsó letöltés: 2019. január 12.